

KINDERPASTORAAT

Na een korte toelichting over haar werk spreekt Gineke over “Wat hebben kinderen nodig om gezond op te groeien, wat kan er misgaan als dat ontbreekt, en wat kun je er aan doen?”

Veel kan misgaan in de ontwikkeling van het kind. Iedereen, niet alleen therapeuten, kan veel betekenen voor een kind door goed te luisteren, en door het kind te erkennen, zodat het weet: “Ik ben niet gek!”. - Veel ouders zorgen wel goed voor hun kind, maar (vaak de vaders) besteden soms maar 10 minuten per week de volle aandacht aan het kind...

De basis waarvoor we zijn gemaakt is relatie. Dit is van levensbelang; het geeft een gevoel van verbondenheid en is essentieel voor het leven en de ontwikkeling. Zonder relatie gaat het kind dood... Waarachtig luisteren, je hart delen, liefde en aandacht... het is het begin van de persoonlijkheidsontwikkeling en de eigen autonomie: “Ik durf te kiezen hoe ik mijn leven vorm geef”.

Het verbondenheidsgevoel groeit door vraag en antwoord; reeds als baby huilt het kind als het honger heeft. Als het begrijpt dat er antwoord komt, groeit het vertrouwen in de omgeving, en het vertrouwen in zichzelf: ik kan aangeven wat ik nodig heb! De moeders zijn er op ingesteld, maar als zij met een luier komt in plaats van de fles, gaat het kind zich niet verbonden voelen. En door afsnijding van relaties (bijv. overlijden, ziekte of scheiding) raakt het een beetje geïsoleerd...

Relaties zijn ons fundament, ook in pastoraat moet dat goed in het oog worden gehouden. Zonder liefde en aandacht raken wij onveilig en onzeker. Kan het kind jou vertrouwen, ben je veilig en op het kind afgestemd? Als dat vertrouwen ontbreekt, gaat er iets mis bij het kind. Het kind wil gehoord en gezien worden, zegt: “Kijk papa!”- zeg dan “Ik zie je! – een waardeoordeel over bijv. de tekening is niet nodig. Het kind zegt, “Voor jou”, en jij zegt “Dank je wel dat je dat voor mij hebt gemaakt!” – want het kind biedt iets uit zijn hart aan. Vraag het kind gerust wat er op de tekening staat zonder het zelf te willen interpreteren, ze kunnen dat prima onder woorden brengen. Ook zij zijn Gods beeld dragers...

Aan de basis van haast alle kinderproblematiek ligt, dat het authentieke “zelf” van het kind wordt onderdrukt. Het wordt bijvoorbeeld vergeleken met een ander kind dat het beter doet, en het kind voelt, “Ik ben niet goed genoeg”, “mijn ouders zijn niet blij met mij”. Het kind wil met name dat de vader trots op hen is: de vader moet het zeggen! Voor die glimlach hebben ze alles over. Zo niet, dan komt er aanpassingsgedrag aan wat ze denken dat de ouders willen. Dat ideaal haalt het kind niet, en bovendien raakt het zichzelf kwijt! - Tot op hoge leeftijd proberen ze dan soms nog iemand anders te zijn...

Kinderen nemen ook gemakkelijk de schuld op zich: Als ik niet stout was geweest was papa thuis gebleven. Als ik het hard genoeg probeer, kan ik mezelf veranderen ... en zo verliezen ze zichzelf en wonen niet meer in hun eigen hart! God wil echter, dat je wordt wat Hij van oorsprong voor je had bedoeld, je mag thuiskomen in wie je authentiek bent. Kleineer dus kinderen nooit!

De motivatie om met kinderen om te gaan is altijd: aandacht – erken het kind in zijn unieke wezen. Het kind vraagt aandacht omdat het tekort komt. Desnoods probeert het die aandacht te

krijgen door stout te doen! Zonder aandacht gaat het kind dood – dan dus liever kopjes van tafel gooien en een standje... Maar wat gebeurt er met het kind dat nooit de orde verstoort? Juist zij zijn in nood, weten niet of er nog iemand is die beschikbaar is voor hen; ze durven niet meer...

Als kinderen aandacht vragen is er dus iets aan de hand! Doe iets wat het kind interesseert, niet wat jij als ouder leuk vindt. Het is zo belangrijk zijn interesses te kennen. Geef het kind het gevoel bemind te zijn, zoals het is. Laat het kind zelf spreken.

Heel erg is als papa scheldt en mama loopt weg; het kind heeft dan geen enkele steun. Neemt vader het wel eens op voor het kind? Of laat hij het kind voor mama zorgen en gaat zelf weg? Zonder steun en verbondenheid kan het kind niet verwerken wat er plaatsvindt. Ook misbruik is heel erg - nog erger is het, als mama dan de andere kant op kijkt!

Als die broodnodige steun ontbreekt, worden dingen weggeduwd naar de bodem van je hart, en tot het 8^e jaar gaat er dan heel fundamenteel iets mis. Er komt een muur bovenop de pijnlijke stenen op de bodem van je hart. Die muur hoort daar niet, maar moet de pijn wegduwen die het kind overweldigt. Door die pijn weg te duwen doet het kind of er niks aan de hand is; en boven die muur komt een overlevingssysteem om te functioneren – maar niet meer echt vanuit het eigen hart.

Zou er dan niemand zijn die het opmerkt? Het kind verheft zijn stem, ook door zijn gedrag – soms als over een vriendje – hoe reageer je daarop, met begrip? Steun, luister, erken – misschien durft het dan iets te doorleven van wat er is weggeduwd. Let op hun verhalen. Ben je betrouwbaar, of vertel je het door? Die weggeduwde pijn zorgt voor een verdeeld hart. Bij tijden komt die pijn boven de muur uit...

Waaruit bestaat die onderdrukkende muur?

.1. Prikkelraad van de angst. Er is een fysieke reactie: stijf staan. Angst ontstaat bij een levensbedreigende situatie, en ook bij verwaarlozing als de ouders weinig tijd hebben. Het kind weet dat het afhankelijk is om te overleven, en als het niet goed genoeg is volgt doodsangst. Het stresshormoon bij kleine kinderen wordt ervaren als pijn; er komt angst voor pijn. Door zijn afhankelijkheid kan het kind zich niet aan de situatie onttrekken. Voor sommige kinderen is het dan te laat; ze worden soms ook niet geloofd en denken dan dat ze gek geworden zijn... Wij zijn niet genoeg afgestemd op het kind!

.2. Schijnwerkelijkheid. De echte waarheid ontken je, een illusie volgt: je scheidt een ándere waarheid, oftewel: een leugen!

Steen nr. 1: De pijn onder die muur is echt, maar de 1^e steen erop is een “basisovertuiging”: “Ik ben een rotkind”. Het punt is dat alle kinderen tot hun 8^e jaar de oorzaak bij zichzelf leggen. De basisovertuiging is echter een leugen: want de ouders waren fout! En die leugen is het begin van alle ellende: “Ik had zo anders moeten zijn...”. “Het ligt aan mij.”

Steen nr. 2: Als gevolg van steen nr. 1 komt “valse hoop”: “OK, ik ga mezelf verbeteren, ik ben dan geen rotkind meer”. Het kind kan dan euforisch zijn... (echter: alleen Jezus kan verlossen). Het weet dat het bescherming nodig heeft en zal dus niet zeggen, “rotouders” want dan is er geen bescherming meer. Dus geloven deze kinderen dat erg hun best doen” helpt! “As ik maar... dan houden ze morgen van mij...”.

Dus proberen ze altijd het juiste te doen, en dan volgt een ellende want niemand kan altijd lief zijn; en ze proberen steeds weer of mama hun pogingen opmerkt! Tenslotte vervliegt alle hoop, en is er ook geen valse hop meer: “Ik moest eigenlijk dood”.

Sommige kinderen kiezen niet voor valse hoop, maar voor valse macht: “Als die ander maar veranderde, ja dan ... en vertonen agressief gedrag (dominant of manipulatief). Maar ook dat helpt niet. Ook hopen ze: Als ik heers, kan niemand mij overheersen (ze mochten nooit zijn wie ze waren, en dit is dan een reactie). Machteloosheid voert dan tot machtsvertoon. Maar echte macht is: Kunnen kiezen. – Herken hierin de gedragspatronen. Dit kind geeft door de agressiviteit meer problemen dan het euforische kind dat “valse hoop” kiest.

Steen nr. 3: Ontkenning van behoefte. Dit kind valt minder op, maar de situatie is heel akelig. “Ik heb niks nodig”... ook geen vriendschap. Het zijn zombie-achtige mensen, niet echt enthousiast, maar vlak en onverschillig. Hunkeren zonder te krijgen doet teveel pijn; dus begraven ze hun hunkering, maar hebben dan ook geen vreugde. Het zijn vaak rustige kinderen, maar toch kan de pijn naar buiten lekken... Het kind ontkent zijn unieke wezen.

Pastoraat is niet gericht op “opvoeden”. Onderdruk niet de persoonlijkheid, het eigene; wel mag je het kind het goede voorhouden. Erkenning, acceptatie en aandacht zijn nodig; begrijp en help het kind. Ga naar de pijn door te luisteren, te erkennen, en te vragen op kindniveau: “en toen?” – dat nodigt het kind uit. Het kind erkennen is een ontzettend grote kracht. Vaag, “Wat vind jij nou?”, “Wat heb jij nodig?”. Misschien mocht hun broertje meer, voelden ze zich zelf tekort schieten, ligt daar een verwijt naar de ouders. Het stereotype antwoord, “Wij houden net zoveel van jou” zijn voor het kind slechts woorden. Vraag liever, “vertel eens waarom je denkt dat wij meer van je broertje houden”, zodat er ander gedrag van de ouders kan komen. De relatie met het kind is zo belangrijk! Erken en steun ze; als iemand het kind serieus neemt kan het de pijn verwerken.

Kinderen hebben een nog beperkt verstand; in hun prille beleving denken ze vaak “niemand ziet me” terwijl de ouders soms toch niets fouts in de zin hadden.

Acceptatie is nodig: Jij mag alles voelen, willen, wensen en denken, maar je kan alleen niet alles doen (want dat raakt anderen). Ze mogen zelf hun priveleven bepalen. Wel kunnen wij het kind onderwijzen (niet dwingen), ook door hen bijv. christelijke waarden voor te leven; maar niet door te forceren.

Keuzes: Houd rekening met hun eigen keuzes (jam of hagelslag, etc.). Het keuzes laten maken versterkt het kind. Een Hebreeuwse professor zei eens, “Bij God bestaat geen moeten” (dat is opgelegd). Gehoorzaamheid en liefde kunnen alleen bestaan uit vrije keuze; God maakte de mens met de mogelijkheid om te kiezen. Ouders sturen soms een boos kind op de gang, het mag dan pas terugkomen als het niet meer boos is. De boodschap is dan, “boze gevoelens mogen niet”... Emoties mogen er echter zijn, ook boosheid. God wil vanuit het hart gediend worden. Psalm 86:11 zegt, “verenig mijn hart om Uw naam te vrezen” (de splitsing in het hart door die muur moet weg). Wel mogen we het kind leren, dat elke keuze consequenties heeft...

Moedig dan ook de wensen en dromen van de kinderen aan. Amerika moedigt de kinderen allemaal aan om hoge idealen na te streven. Desnoods zal de wereld later die dromen wel bijknippen, maar dromen zijn zo belangrijk! Het kind kan ook worden aangemoedigd door oogcontact (niet vermanend), en door te laten merken hoe blij je bent dat ze er zijn! Laat de liefde van Christus in je ogen zijn.

Belangrijk ook is het kind bij de naam te noemen, gerichte aandacht te geven, en zo zijn bestaan te bevestigen. Geef het steun, aanvaard zijn pijn – dan geef je het kind iets van onschatbare waarde. Het weet dan: niet ik ben gek, maar iets om mij heen is niet goed.

Kinderleed is erg, maar we kunnen helpen, en ook de ouders kunnen we soms helpen. De verbinding met de ouders moet worden hersteld. Ouders zijn ook vaak bang dat het hun schuld is; wees wijs en complimenteer hen voor het goede dat ze al gedaan hebben.

Hoe benader je agressieve kinderen? Een geweldige manier is: Keuzes voor hen scheppen. Zo geef je hen een stukje regie. Kiezen werkt daardoor beter dan agressie, en dat moeten ze leren. Berisp de agressie niet, er zit pijn onder... Biedt hen bijvoorbeeld een taak aan; of leid ze af op een toon die "gewoon" blijft.

Bedenk: Het kind dat zich aanpast verliest iets!